

Niet lineair maar wat dan wel?

Sinds ruim een jaar voel ik, meer dan ooit, een noodzaak om me bezig te houden met het maken en tot me nemen van kunstwerken met een verloop dat niet-lineair is. Met lineair bedoel ik een verloop in één lijn richting één kantelpunt (een climax, omkering of oplossing). Gefragmenteerde, cirkelvormige, driehoekige, eindeloos variërende verhaalstructuren trekken me al veel langer aan, ook zonder dat ik die aantrekkingskracht had benoemd of onderzocht. Later, tijdens mijn studie misschien, leek het me ook belangrijk om op te komen voor onvoorspelbaarheid omdat mensen die me interesseerden dat ook deden en vooral omdat het voor mij de wereld interessanter maakte, mijn nieuwsgierigheid prikkelde. Vervolgens leerde ik dat de voor mij voorspelbare, lineaire verhaalstructuur voortkomt uit een dominante westerse cultuur en daarmee andere culturen en verhalen overheerste, onbelangrijk en onzichtbaar maakte. Dat voegde een maatschappelijke drijfveer toe aan mijn voorliefde voor het niet-lineaire verhaal, maar sinds vorig jaar is er ook persoonlijke drijfveer bijgekomen, die alle andere drijfveren versterkt.

Na een diagnose overwerktheid in september 2019 en een periode van rust begon dan zogezegd mijn herstel en reïntegratie. Ik ervoer, en ervaar nog altijd, de onuitgesproken verwachting van een stap-voor-stap-elke-dag-een-beetje-beter-scenario. Die verwachting had niet alleen de instantie die mijn dossier moest bijhouden maar ikzelf had die ook. Hoewel ik wel wist dat herstel niet zo gaat, hoopte ik het toch. En hoewel ook de bedrijfsarts zei dat het niet zo gaat, werd er toch een stappenplan voorgesteld waarbij ik elke week een half uur meer zou werken. Misschien wel voor het eerst ervoer ik duidelijk dat mijn ervaring een andere vorm aanneemt dan ik had verwacht (en nog altijd). Ik ontdekte dat ik mijn ervaring in een lineair levensverhaal probeer te passen in plaats van dat ik mijn ervaring zelf erken als het leven zelf. Dat het lineair verloop veel dieper ingebakken zit in mijn denken dan ik had gedacht en gewild. Ik denk dat als ikzelf, en nog veel meer mensen, meer vertrouwd zouden zijn met niet-lineaire verhalen, met bijvoorbeeld cirkelvormige, driehoekige, gefragmenteerde en eindeloos variërende verhalen, er minder stress en meer tevredenheid zou zijn in onze hedendaagse levens. Omdat we ons zo, in allerlei situaties, veel meer uiteenlopende toekomsten zouden kunnen voorstellen en meer open zouden kunnen staan voor wat er wél gebeurt in plaats van teleurgesteld zijn om wat er niet gebeurt. Op een nieuwe manier, besef ik dat de rijkdom aan alle mogelijke ervaringen de meest interessante bron is vanuit te creëren, om kunst te maken, om met elkaar te leven. En nog nieuwer is het besef dat het nodig is om actief tegenwicht te bieden aan de ons overbekende, dominante, lineaire structuur.

In het essay *The Carrier Bag Theory of Fiction* (1986) schrijft Ursula K. Leguin over het belang van verhalen zonder Held, zonder gevecht, zonder winnaar en verliezer, doden en gedode. 'Hence it is with a certain sense of urgency that I seek the nature, subject, words of the other story, the untold one, the life story. It's unfamiliar, it doesn't come easily, thoughtlessly to the lips as the killer story does, but still, 'untold' was an exaggeration. People have been telling the life story for ages, in all sorts of words and ways. Myths of creation and transformation, trickster stories, folktales, jokes, novels...'

De metafoor van het verhaal als een draagtas vol met allerlei verschillende, bij elkaar verzamelde ingrediënten, biedt een nieuw licht op wat BOG. in haar voorstellingen doet: verzamelen en herstructureren (wetende dat er altijd de mogelijkheid is om opnieuw te her-structureren).

Met het gebruik van het woord 'niet-lineair' trap ik al meteen in een valkuil. Zo ingebakken zit het dus, dat ik denk in lineair of niet-lineair (van hetzelfde laken een pak: niet-westers). In plaats van wat het niet is, wat is het wel? In plaats van zeggen wat me niet interesseert, wat interesseert me wel? Verzamelingen, cirkels, netwerken, variaties, fragmenten, wandelingen.

Roos Euwe, winter 2021

meer stukjes vind je op bogcollectie.com